Сумерком, бува, виходжу з хати, пожити хвилину ілюзією. Вечірня зоря снує ніжну легенду, в якій кожна мисль є милосердям: воно, як свята Єлисавета, простягає грізному королеві, злій хвилині запаску, повну рож. На безліч закутин, ям, темних відпливів, заростих ситником та щавієм, де пахне гниллю, злітає шовковий промінь, аж усі бараки виблиснуть під небом, білі, мов гай розсипаних на безлюдді домовин.

Сьогодні по вечірній науці я вийшла також на вулиці табору і з дрібкою щасливості думала про сідоголових моїх школярів, які вечірній відпочинок, повний примар, віддають за повість про небо, за стрічку вивчених слів, за одобрену мною задачу. Бачила їх усіх перед собою, як сидять, у лавках, занизьких на їх ріст, змаргані до блідості трудовитим днем, але захоплені кожною мінутою, що несе душі тепле світло слова. Я споминала зворушено ті перелетні рум'янці втіхи, смішно-милі, що від якогось мого сердечного руху розгладжують борозни на обличчях, підмиті там руйнуючими слізьми...

Але як на пальцях останки крейди, я чула у серці щось, що дивно перешкоджувало бути спокійною. Так і музик з останнім акордом композиції вертає до першої нотки і судить себе в недомовленнях, у зовнішності і безсиллі. Я провіряла отеє також останню годину, бачила в своїй роботі нерівності, чорні щілки, місця нетривкі...

— Добрий вечір, Соломонко!

Дорогою йде маленька поліщучка в личаках, жовте волосся обтяте рівно довкола шийки.

— Уклонися пані учительці, Соломонко! — велить мама, строга, добра Шупулчиха.

І Соломонка кланяється, а тоді жмурить очі від втіхи, та йде до мене на руки. Вона гладенька, мов слимачок, щічки в неї навіть пухкі, але без

каплі крові. Молока дасть Біг, хліба обмаль, і ніхто ніколи не кладе на нім рум'яного яблука.

Побіч Соломонки, наклонивши любо голову в сторону церкви, стала в призадумі вісімнадцятилітня волинська молодиця. О, яке ж біле високе чоло під кибалкою й тим райдужним віночком із вовняної стрижки довкола нього! Зворушлива лінія овалу, у виразі фіалкових очей сама ніжність і правда. Верх грудей "крижик" із св. Йовом. Многострадальний на зеленій шерстяній плетінці довгенький стан кутає кабатик з пестрими розшитками. Груди легко подані вперед, рука лиш кінчиками пальців оперта об бедро, й від сього самозапевненого руху, в якім є блиск духу і грації, вся її постать така гнучка та совершенна її мірах, як сама пісня народу.

— Осьдечки лавка, Уляно! — жебонить мала.

— А то й сядьмо, Соломонко. Пані учителька з нами?

— Бев, бев! — гуде вечірній дзвін.

Он — за високим дротом, що розмежовує свобідний табір від запертого, молиться кварантана. Проти неї, по цім боці битого шляху, стоїть церква, просвітлена місячним блиском і сяйвом свіч, струями гірких сліз і пахощами фіміаму. Вона сіяє мов щирозолоте паникадило, завішане в сутіні гір.

— Радуйся, ліствице небесная, нею же сниде Бог...— стеляться по сизих мраках слова акафисту.

За дротами молиться юрба: півнагі діти, старші у пурпурі й фіолеті одіял, які роблять їх схожими на біблійних рибалок, жінки хрестом на землі розпростерті. Декотрі годують дітей: закрили лоно полою свитини і мовчать, у заметілі тривоги вони розгубили всі слова.

— Господи, простри руку з висоти, вихопи нас із вод великих, з краю чужинців! Як тінь, що стелиться, зникаємо, як сарана полохаємося...

Сивобородий велет у волинській семерязі простер намуляні руки у молитовнім забутті.

— Умилосердися, Господи, сил, до гнізд нас власних прибий! — шепотіла хила бабуся і клала руку на голові заслуханої внуки.— Нехай не стаємо за прохачів по світі!..

Дівчина-сирота, що вдень оперізувала тісно лоно, джерело життя, і не скидала з себе ні разу широкої хустки, стулилася, як мушка, лежма плакала шепотом у темінь одежини. Може, просила милосердя у Тої, що в однім черевичку спішить на поміч обсміяній до смерті?

— Доцю? — торкнена жалем, схилилася над нею бабуся.— Доцю, спиш?

Стихло. Чути удари сердець, як прибій хвиль, а тоді зойк з глибини душі видертий:

— Ми, грішні, Тебе, Бога, просим: умилосердися над нами, Господи!

Перед лавкою, покапаною вапном, стоїть навколішках кілька дівчат, хустки з яркими узорами опущені низько, і тому лице не видне, лиш одні уста палахкотять чудно в червонім сяєві. На середині лавки горить приліплена там свічечка, і при марнім її блиску дівчата співають з розсипаних сторінок книжки, доки гомінкий плач дитини не накриє собою купних молитов...

Над головами кварантани здіймається холодний легіт, мервить волосся, збирає з уст слова і розтрачує їх зараз.

У сумерках духовість могутніє і немов видимо виступає назверх. А мою душу прошибає нагло гострий удар спомину:

— Де на землі, у яку годину задуми я бачила такий сон про велич? У болю Йова? В огнях хвали Ілії? На сторінках святих книг Дебори, де людський жаль у своїм власнім вислові сягнув хмарних висот генія?

Я ціла як зіниця, якій дано видіти пересунення океанів.

А там, високо на вежі, що своїм шпилем ділить останнє колесо Великого Воза від Північної зорі, згасло знічев'я якесь самітне світло. Вінок золотих пчіл довкола копули стрепенувся від незримого подуву і потах. Подув такий сильний, що сягає таких самих світел у людських серцях і гасить одно по одному.

Тіні ж людей простелилися дивно на землі: се крила, насторошені болюче і переломлені зрадним ударом. Крізь темінь слезять по них рубіни крові — се світло свічі, просіяне крізь рум'яний платочок дівчини, схиленої над молитвословом.

Ще кілька сторінок перелистованих трудними пальцями — і воно спалахкотіло судорожно раз, другий та згасло, як мана.

Затих і шепіт скорботних уст, але просьба не уймається і триває водно присутність сили, тої самої, що пустині одіває квітками.

Тільки тепер зривається вітер, жене наосліп хмари, і вони, ніби чорні скіфи, мечуть у себе копіями. Дроти кварантани, струною витягнені вдалечінь, снують високий тон, увесь у сріблі...

Встаю. Біля мене давно вже нема нікого. Хитаюся, мов ізпросоння, й наслухую.

Чи не гарфи се сіонські — плачуть ніччю на вербах чужини?